

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2021. gada 5. martā

lietā Nr. 2020-30-01

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs, pēc personas F konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, kā arī 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2021. gada 3. februāra tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma pārejas noteikumu 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam”.

Konstatējošā daļa

1. Saeima 2017. gada 30. novembrī pieņēma Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumu (turpmāk – Atlīdzināšanas likums), kas stājās spēkā 2018. gada 1. martā. Šā likuma pārejas noteikumu 2. punkts (turpmāk – apstrīdētā norma) kopš likuma pieņemšanas un spēkā stāšanās nav grozīts. Tas noteic, ka privātpersona, kurai saskaņā ar šo likumu ir tiesības uz tāda kaitējuma atlīdzinājumu, kurš tai nodarīts

ar iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesisku vai nepamatotu rīcību līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai un par kura atlīdzināšanu nav ierosināta tiesvedība vispārējās jurisdikcijas tiesā, iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu iesniedz sešu mēnešu laikā no kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskā pamata rašanās brīža.

2. Pieteikuma iesniedzējs – persona F (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzējam 2018. gada 18. janvārī radies kaitējuma atlīdzinājuma pamats, proti, stājies spēkā attaisnojošs spriedums krimināllietā. Tātad viņam tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu radušās vēl pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās. Pieteikuma iesniedzējs vērsies ar vairākiem iesniegumiem Tieslietu ministrijā, lūdzot kaitējuma atlīdzinājumu. Tomēr tas esot atteikts, norādot, ka iesniegums nav iesniegts apstrīdētajā normā noteiktajā termiņā. Tāpēc apstrīdētā norma, ciktāl tā attiecas uz nemantiskā jeb morālā kaitējuma atlīdzinājuma pieprasīšanu, neatbilstot Satversmes 1. pantā ietvertajiem tiesiskās paļāvības un atpakaļejoša spēka aizlieguma principiem, kā arī Satversmes 92. panta trešajā teikumā ietvertajām tiesībām uz taisnīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā.

No Satversmes 92. panta izrietot likumdevēja pienākums izveidot tādu tiesisko regulējumu, ar kura palīdzību ikviena persona, kuras tiesības ir prettiesiski aizskartas vai pārkāptas, varētu panākt efektīvu tās tiesību aizsardzību. Tas ietverot arī tiesības uz taisnīgu atlīdzinājumu, tostarp nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā.

Pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās kaitējuma atlīdzināšanas regulējumu noteicis likums “Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu” (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums), kurā zaudējumu atlīdzinājuma un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma pieprasīšanai bija noteikti atšķirīgi termiņi. Proti, saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7. panta pirmo daļu zaudējumu atlīdzinājumu varēja pieprasīt sešu mēnešu laikā no tā tiesiskā pamata rašanās

brīža. Savukārt saskaņā ar šā likuma 5. panta trešo daļu nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanas prasību varēja celt un tā bija izskatāma civilprasības kārtībā. Tas nozīmējot, ka uz tiesībām prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, bija attiecināms Civillikuma 1895. pantā paredzētais 10 gadu noilguma termiņš. Tāpēc Pieteikuma iesniedzējam esot radusies tiesiskā paļāvība uz to, ka viņš šīs tiesības minētajā termiņā arī varēs īstenot. Tomēr likumdevējs ar Atlīdzināšanas likuma 20. pantu un apstrīdēto normu esot laika ziņā ierobežojis personu tiesības saņemt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

Pieteikuma iesniedzējs piekrīt tam, ka apstrīdētajā normā ietvertais tiesību uz atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu ierobežojums ir noteikts ar likumu. Šāda regulējuma mērķis esot bijis nepieļaut to, ka personām, kuras tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu ir zaudējušas, tās atkal rastos. Tomēr no apstrīdētās normas pieņemšanas procesa materiāliem izrietot tas, ka likumdevējs ņēmis vērā tikai personas tiesības prasīt zaudējumu atlīdzinājumu. Proti, likumdevējs neesot ņēmis vērā gadījumus, kad personai ir tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, kura tiesiskais pamats radies pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās.

Likumdevējam atbilstoši tiesiskās paļāvības principam un samērīguma principam, ierobežojot personai iepriekš piešķirtās tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 10 gadu laikā no tā tiesiskā pamata rašanās brīža, būtu vajadzējis noteikt pienācīgu pārejas periodu, lai persona varētu īstenot šīs savas tiesības. Gadījumos, kad tiesiskais pamats radies laikā no 2017. gada 1. septembra līdz 2018. gada 28. februārim, ar apstrīdētajā normā noteikto pārejas periodu esot vai nu vispār liegtas – jo šis periods varējis būt pat tikai vienu dienu ilgs –, vai būtiski ierobežotas tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu sešu mēnešu laikā no tiesiskā pamata rašanās brīža. Pieteikuma iesniedzējam laika periods savu tiesību īstenošanai atbilstoši jaunajam tiesiskajam regulējumam esot bijis četrus mēnešus un 18 dienas ilgs, un tas neesot bijis samērīgs termiņš. Turklāt Pieteikuma iesniedzējs atrodies nevienlīdzīgā situācijā ar tām personām, kurām atlīdzinājuma tiesiskais pamats radies agrāk par sešiem mēnešiem pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās vai radies pēc šā likuma spēkā stāšanās.

Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 20. pantam un Augstākās tiesas judikatūras atziņām šīm personām esot tiesības prasīt kaitējuma atlīdzinājumu sešu mēnešu laikā pēc likuma spēkā stāšanās vai attiecīgi tiesiskā pamata rašanās brīža. Tādējādi likumdevējs neesot nodrošinājis samērīgu un saudzīgu pāreju uz jaunu tiesisko regulējumu un līdz ar to esot pārkāpis tiesiskās paļāvības principu. Turklāt apstrīdētās normas izstrādes materiāli neliecinot par to, ka likumdevējs būtu paredzējis un vērtējis šādas situācijas ar mērķi atņemt vai būtiski ierobežot personai jau radušās tiesības. Likumdevējs vispār neesot apsvēris, kādam vajadzētu būt saudzējošam pārejas periodam tādos gadījumos, kad personai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats radies sešu mēnešu laikā pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka likumdevējs var paredzēt gadījumus, kad tiesību normai ir atpakaļejošs spēks, un to attiecināt uz situācijām, kas radušās vēl pirms apstrīdētās normas spēkā stāšanās. Tomēr tas esot iespējams tikai tad, ja jaunais regulējums personai paredz labvēlīgākas sekas nekā iepriekš noteiktais, vai arī tad, ja ir pietiekams pamats ierobežot personas tiesības. Likumdevējs Pieteikuma iesniedzējam neesot noteicis labvēlīgākas tiesiskās sekas, nedz arī pietiekami pamatojis viņa pamattiesību ierobežojumu. Tieši otrādi, no apstrīdētās normas izstrādes materiāliem izrietot, ka likumdevējs šo ierobežojumu vispār nav vērtējis, tādējādi pārkāpjot atpakaļejošā spēka aizlieguma principu.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam.

Saeima piekrīt tam, ka ar apstrīdēto normu ir saīsināts termiņš, kādā Pieteikuma iesniedzējs var prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja tiesiskais stāvoklis esot pasliktināts. Tomēr tas nenozīmējot, ka apstrīdētā norma neatbilstu Satversmei. Apstrīdētajā normā noteiktais sešu mēnešu termiņš esot vērsts uz tiesiskās stabilitātes nodrošināšanu, un tas nodrošinot saprātīgu līdzsvaru starp Pieteikuma iesniedzēja tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interesēm.

Vērtējot izskatāmās lietas faktiskos apstākļus un tiesisko regulējumu, esot secināms, ka Pieteikuma iesniedzējam bija tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu līdz 2018. gada 18. jūlijam, proti, četru mēnešu un 18 dienu laikā pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās. Šāds termiņš vienlaikus nodrošinājis gan Pieteikuma iesniedzēja iespēju īstenot no Satversmes 92. panta trešā teikuma izrietošās tiesības uz nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, gan arī tiesisko stabilitāti.

Iesnieguma sagatavošanā personai visvairāk laika varot prasīt to faktu norādīšana, kuri pamato tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu. Tomēr personai šie fakti jau esot zināmi, jo tie attiecoties uz personu kriminālprocesā vai administratīvo pārkāpumu procesā. Turklāt esot jāņem vērā, ka administratīvajā procesā darbojas objektīvās izmeklēšanas princips un atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu noteic tiesa, izvērtējot visus konkrētā gadījuma apstākļus. Pēc Saeimas ieskata, arī termiņš – četri mēneši un 18 dienas – ir pietiekams, lai persona pēc likuma stāšanās spēkā varētu pārorientēties uz jaunu tiesisko kārtību.

Saeima papildus vērš uzmanību uz to, ka starp dažādiem tiesvedības procesiem pastāv objektīvas atšķirības un citstarp atšķiras arī šajos procesos iesniedzamo dokumentu saturs, taču vajagot ņemt vērā, ka termiņš dažādu procesuālo dokumentu iesniegšanai gan civilprocesā, gan administratīvajā procesā, gan arī kriminālprocesā ir ievērojami īsāks nekā apstrīdētajā normā noteiktais. Visbeidzot esot jāņem vērā arī tas, ka Pieteikuma iesniedzējs jau 2018. gada 2. februārī varēja sagatavot iesniegumu par zaudējumu atlīdzinājumu. Tas pēc būtības apliecinot, ka apstrīdētajā normā noteiktais termiņš nav liedzis Pieteikuma iesniedzējam īstenot savas tiesības, kas garantētas Satversmes 92. panta trešajā teikumā.

4. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam.

Tieslietu ministrija uzskata, ka valstij kā tiesību aizskārējai (nepamatota kriminālprocesa gadījumā) ir tiesības panākt savlaicīgu konflikta risinājumu, proti, nodrošināt tiesības uz lietas atrisināšanu saprātīgā termiņā, tādējādi nodrošinot arī

tiesisko stabilitāti valstī. Likumdevējs uzskatījis, ka seši mēneši no brīža, kad personai radušās konkrētās tiesības, ir saprātīgs laika posms, kurā persona var izšķirties par šo tiesību īstenošanu. Tāpēc arī attiecībā uz personām, kurām tiesības saņemt kaitējuma atlīdzinājumu radušās vēl pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās, apstrīdētajā normā esot noteikts, ka kaitējuma atlīdzinājumu var prasīt sešu mēnešu laikā no tā tiesiskā pamata rašanās brīža.

No Satversmes 1. panta izrietot likumdevēja pienākums paredzēt atbilstošu laika periodu, lai personas pēc attiecīgā juridiskā instrumenta publicēšanas varētu sagatavoties tā piemērošanai. Tieslietu ministrija norāda, ka valsts ir nodrošinājusi pienācīgu laika periodu, lai persona varētu iepazīties ar gaidāmo normatīvo regulējumu un izšķirties par savu tiesību izlietošanu vai nu saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likumu, vai Atlīdzināšanas likumu atbilstoši apstrīdētajai normai. Turklāt brīdī, kad Pieteikuma iesniedzējam radies tiesiskais pamats pieprasīt kaitējuma atlīdzinājumu, Atlīdzināšanas likums jau bijis izsludināts, tāpēc Pieteikuma iesniedzējam neesot varējusi rasties paļāvība uz to, ka viņam savu tiesību īstenošanai atlikušais laiks būs ilgāks par sešiem mēnešiem. Atlīdzināšanas likums esot stājies spēkā divus mēnešus pēc tā izsludināšanas, tāpēc ikvienai personai, citstarp arī Pieteikuma iesniedzējam, ticis dots pienācīgs laiks iepazīties ar normatīvā regulējuma izmaiņām. Tādējādi likumdevējs esot nodrošinājis saudzējošu periodu pārejai no iepriekšējā normatīvā regulējuma uz jauno normatīvo regulējumu.

5. Pieaicinātā persona – Finanšu ministrija – piekrīt Saeimas atbildes rakstā paustajai argumentācijai un norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam.

Finanšu ministrija esot piedalījies Atlīdzināšanas likuma izstrādes procesā un atbilstoši savai kompetencei sniegusi priekšlikumus par konkrēto likumprojektu. Esot jāņem vērā tas, ka tikai pirms Atlīdzināšanas likuma projekta izskatīšanas trešajā lasījumā Latvijas Pašvaldību savienība iesniegusi priekšlikumu saīsināt termiņu, kādā iesniedzams iesniegums par kaitējuma atlīdzinājumu, no viena gada uz sešiem mēnešiem. Šis priekšlikums esot atbalstīts

Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas sēdē, bet Saeimas Juridiskās komisijas sēdē padziļinātas diskusijas par to neesot notikušas. Apstrīdētās normas pieņemšanas procesā padziļinātas diskusijas bijušas tikai par attiecīgā termiņa sākuma brīdi, proti, par to, vai šis termiņš tiks skaitīts no likuma spēkā stāšanās brīža vai kāda cita brīža.

6. Pieaicinātā persona – tiesībsargs – norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam.

Tiesībsargs uzskata, ka izskatāmajā lietā primāri būtu vērtējama apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1. pantam un no tā izrietošajiem principiem. Apstrīdētā norma Atlīdzināšanas likumā esot iekļauta kā norma ar neīsto atpakaļvērsto spēku, proti, tā esot attiecināta uz tiesiskajām attiecībām, kuras radušās pirms šīs normas spēkā stāšanās vai arī vēl turpinās. Tāpēc būtu vērtējams, vai personām, kuras tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu ieguvušas laikā no 2017. gada 1. septembra līdz 2018. gada 28. februārim, tiek dots pietiekams laiks šo tiesību īstenošanai. Minētajām personām atkarībā no šo tiesību rašanās brīža to īstenošanai atvēlētais laiks pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās brīža varējies būt atšķirīgs – no vienas dienas līdz nepilniem sešiem mēnešiem. Pieteikuma iesniedzējam pēc apstrīdētās normas spēkā stāšanās iesnieguma par kaitējuma atlīdzinājumu iesniegšanas termiņš esot bijis īsāks par sešiem mēnešiem. Tomēr tas varētu tikt uzskatīts par pietiekamu termiņu, lai atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 19. pantam sagatavotu iesniegumu, kā arī tam pievienotu nepieciešamos dokumentus.

Izvērtējot apstrīdētās normas izstrādes materiālus, tiesībsargs secina, ka likumdevēja mērķis, pieņemot apstrīdēto normu, bija nepieļaut, ka tās personas, kuras atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likumam konkrētās tiesības jau ir zaudējušas, tās atkal atgūtu līdz ar Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanos. Tomēr likumdevējs neesot pienācīgu uzmanību veltījis tam, lai nodrošinātu saprātīgu un taisnīgu pārejas periodu konkrēto tiesību īstenošanai tām personām, kuras šīs tiesības ieguva laikā no 2017. gada 1. septembra līdz 2018. gada 28. februārim, jo iznācis tā, ka daļai šo personu attiecīgais termiņš varēja būt pārāk īss. Likumdevējs

neesot vispusīgi apsvēris apstrīdētās normas ietekmi uz personām, kurām nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats radās ne agrāk kā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās. Apstrīdētās normas mērķi esot iespējams sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Pretēji tiesiskās paļāvības principam nenodrošinot personām pieņemamu laika periodu tādu tiesību īstenošanai, kuras šīm personām jau ir radušās un kuras tām garantē Satversmes 92. panta trešais teikums, neesot nodrošināts nekāds saskatāms labums ne valstij, ne sabiedrībai. Apstrīdētā norma neesot nodrošinājusi personai pieņemamu pārejas periodu uz jauno tiesisko regulējumu un tādējādi pārkāpjot tiesiskās paļāvības, tiesiskās drošības un samērīguma principus. Pieteikuma iesniedzējam apstrīdētā norma liegusi tiesības, kas paredzētas Satversmes 92. panta trešajā teikumā.

7. Pieaicinātā persona – Ģenerālprokuratūra – norāda, ka apstrīdētajā normā noteiktais sešu mēnešu termiņš kaitējuma atlīdzinājuma pieprasīšanai būtu uzskatāms par saudzējošu un saprātīgu.

Līdz ar Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanos zaudējumu atlīdzinājuma un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma pieprasīšanai esot noteikts vienāds termiņš – seši mēneši no tiesiskā pamata rašanās brīža. Tā kā attiecībā uz nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu šis termiņš ir īsāks nekā iepriekš noteiktais, personām objektīvi esot varējusi izveidoties tiesiska paļāvība uz iespēju savas tiesības īstenot 10 gadu termiņā.

Ģenerālprokuratūra, atsaucoties uz Augstākās tiesas judikatūru, norāda, ka apstrīdētajā normā noteiktais sešu mēnešu termiņš būtu skaitāms no Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās dienas un piemērojams attiecībā uz ikvienu personu, kurai tiesības uz kaitējuma atlīdzināšanu radušās līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai, ja vien šīm prasībām nav iestājies 10 gadu noilgums un par kaitējuma atlīdzināšanu nav ierosināta tiesvedība vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tādējādi tiktu nodrošināta tiesiskā vienlīdzība attiecībā uz ikvienu personu, kurai iepriekš noteiktās tiesības

prasīt kaitējuma atlīdzinājumu 10 gadu laikā no tiesiskā pamata rašanās brīža tiek ierobežotas.

Sešus mēnešus varētu uzskatīt par tādu termiņu, kurā personai ir nodrošinātas pienācīgas iespējas pieteikt prasību par kaitējuma atlīdzinājumu, ja persona to vēlas. Turklāt seši mēneši esot uzskatāmi par pilnībā pietiekamu termiņu arī tam, lai persona pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās varētu pārorientēties uz jauno tiesisko kārtību.

8. Pieaicinātā persona – zvērināts advokāts *Mg. iur. Agris Bitāns* – norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam.

Apstrīdētajā normā noteiktais termiņš kaitējuma atlīdzinājuma prasības pieteikšanai esot uzskatāms par prekluzīvu termiņu, jo tas izbeidzot personas tiesības. Turklāt šis termiņš būtu nošķirams no tiem procesuālajiem termiņiem, uz kuriem atsaukušies lietas dalībnieki, jo šie termiņi neesot līdzvērtīgi un salīdzināmi nedz pēc juridiskā rakstura, nedz arī pēc būtības.

Likumdevējam esot rīcības brīvība noteikt arī prekluzīvu termiņu, tomēr esot jāievēro arī vispārējie tiesību principi un personas pamattiesības, jo, nosakot, ka prasījuma tiesības izbeidzas pēc noteikta laika, tiekot aizskartas personas tiesības uz īpašumu. Atsaucoties uz tiesību zinātnes atziņām, Agris Bitāns norāda, ka prekluzīvajam termiņam vajadzētu būt divus līdz sešus gadus ilgam.

Iespējamie leģitīmie mērķi šāda termiņa noteikšanai varētu būt šādi: aizsargāt parādnieka (personas, kurai jāizpilda prasījums) paļāvību un aizsargāt sabiedrības intereses, tostarp patiesības noskaidrošanas iespējamību. Tomēr apstrīdētajā normā un citstarp arī Atlīdzināšanas likuma 20. pantā ietverta prekluzīvo termiņu neattaisnojot neviens pieļaujams leģitīms mērķis. Šāds, proti, sešus mēnešus ilgs termiņš nevis aizsargājot tiesisko noteiktību, bet gan radot tādas apstākļus, lai ne visas personas, kurām nodarīts kaitējums, varētu saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu. Turklāt likumdevējs šobrīd valsts atbildības prasībai esot noteicis tādu prekluzīvu termiņu, kas ir 20 reizes īsāks nekā termiņš, kas būtu piemērojams

tādā gadījumā, ja parādnieks (persona, kurai piemērojama atbildība) būtu privātpersona.

Apstrīdētajā normā noteiktais termiņš esot nesamērīgi īss, jo tas nenodrošinot pieteicējam iespēju savākt visus nepieciešamos pierādījumus tam, ka viņam ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu. Turklāt esot jāņem vērā, ka atsevišķu kaitējumu esības pamatošanā izšķiroša nozīme ir laikam, proti, jo ilgāks periods, jo objektīvāki secinājumi par kaitējuma patiesajām sekām. Likumdevējs neesot ņēmis vērā to, ka nemantiska kaitējuma negatīvās sekas var neiestāties vai to neatgriezeniskumu nav iespējams konstatēt sešu mēnešu laikā, piemēram, sešu mēnešu laikā pēc atbrīvošanas no apcietinājuma. Par to, ka šis prekluzīvais termiņš ir nesamērīgi īss, liecinot arī attiecīgās prasības celšanas socioloģiskie un psiholoģiskie aspekti. Ņemot vērā cilvēka psiholoģisko stāvokli, vajadzētu rēķināties ar varbūtību, ka persona vēl nav spējīga tik ātri pieņemt lēmumu par to, vai celt prasību pret valsti, vai ka, piemēram, būtu nepieciešams nogaidīt, līdz beidzas sabiedrības spiediens uz konkrēto personu pēc konkrēta notikuma.

Vērtējot likumdevēja noteiktā prekluzīvā termiņa sākuma brīdi, esot jāņem vērā tas, ka kaitējums, kuru izraisījusi prettiesiska rīcība, var atklāties nevis uzreiz, bet tikai vēlāk, piemēram, zināms laiks varot būt nepieciešams, lai saprastu, ka veselībai nodarītais kaitējums ir neatgriezenisks. Apstrīdētajā normā šobrīd noteiktais prekluzīvais termiņš liedzot personai saņemt Satversmes 92. panta trešajā teikumā garantēto atbilstīgo atlīdzinājumu tādos gadījumos, kad kaitējums objektīvi atklājas vēlāk, proti, persona to sāk apzināties sešus mēnešus pēc atlīdzinājuma tiesiskā pamata rašanās brīža.

9. Pieaicinātā persona – Dr. iur. Māris Onževs – norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam.

Izskatāmajā lietā attiecībā uz apstrīdētās normas spēku laikā būtu nepieciešams izšķirt vairākas situācijas. Apstrīdētajai normai būtu konstatējams atpakaļejošs spēks attiecībā uz tām personām, kurām kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats iestājies agrāk nekā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās. Savukārt attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēja situāciju esot

konstatējams šīs normas tūlītējs spēks, jo kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats ir radies pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās, bet mazāk nekā sešus mēnešus pirms tā spēkā stāšanās. Līdzīgā situācijā esošām personām pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās esot nodrošinātas tiesības iesniegt prasību par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu laika posmā, kura ilgums atkarībā no tiesiskā pamata rašanās brīža var būt atšķirīgs – no vienas dienas līdz sešiem mēnešiem. Pieteikuma iesniedzējam šis termiņš ticis samazināts, bet ne pilnībā atņemts.

Sabiedrības interese apstrīdētās normas pieņemšanas sakarā esot tiesiskā stabilitāte, kuras dēļ noteikta jauna, unificēta tiesiskā kārtība zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai, citstarp nosakot termiņu, kādā īstenojamas tiesības uz attiecīgo atlīdzinājumu. Tomēr likumdošanas procesā esot ņemta vērā nevis nepieciešamība aizsargāt sabiedrības intereses, bet gan kļūdaini juridiski apsvērumi, uzskatot, ka tikai šādā veidā būtu iespējams izslēgt nokavēto termiņu atjaunošanu lietās par zaudējumu atlīdzināšanu. Likumdošanas materiālos, kas saistīti ar apstrīdētās normas pieņemšanu, arī neesot atrodams neviens arguments tam, ka sabiedrības intereses tiktu apdraudētas vai aizskartas, ja personām noteiktu tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, sākot no Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās dienas, vai kādā citādā veidā izvairītos no atpakaļejoša spēka noteikšanas.

Izvērtējot aizskartās tiesību normu adresātu intereses, esot atzīstams, ka līdz ar Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanos personām, kuru tiesības tika aizskartas iepriekšējā regulējuma spēkā esības laikā, ir fundamentāli mainīts kaitējuma atlīdzinājuma prasības iesniegšanas termiņš, proti, tas ir saīsināts no 10 gadiem uz pāris mēnešiem, iespējams, pat pāris dienām (atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem). No vienas puses, nevienam nevarot būt tiesiska paļāvība uz to, ka šis termiņš netiks mainīts. Tomēr, no otras puses, būtu saprātīgi paļauties uz to, ka gadījumā, ja iepriekšējais regulējums tiks mainīts, likumdevējs noteiks saprātīgu pārejas periodu. Savukārt apstrīdētās normas gadījumā, nosakot jaunu termiņu, nekāds pārejas periods neesot noteikts. Līdz ar to neesot ievērots saprātīgs līdzsvars starp nepieciešamību aizsargāt personas tiesisko paļāvību un

nepieciešamību nodrošināt sabiedrības intereses. Likumdevējam esot bijusi iespēja noteikt tādu saprātīgu un samērīgu pārejas periodu, kas nekādā veidā neaizskartu tiesiskās stabilitātes intereses un ļautu personai īstenot tai iepriekš radušās tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu. Tādējādi apstrīdētā norma esot piemērs, kas liecinot par kvalitatīvas likumdošanas jaunrades trūkumu.

Secinājumu daļa

10. 1998. gada 28. maijā Saeima pieņēma Zaudējumu atlīdzināšanas likumu, kas stājās spēkā 1998. gada 1. septembrī. Šis likums noteica kārtību un apmēru, kādā atlīdzināms kaitējums, kas personām nodarīts izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā, pildot dienesta pienākumus, kā arī kārtību, kādā tiek nodrošinātas šo personu aizskartās sociālās un darba garantijas.

Savukārt 2017. gada 30. novembrī Saeima pieņēma Atlīdzināšanas likumu, kas stājās spēkā 2018. gada 1. martā. Līdz ar šā likuma spēkā stāšanos spēku zaudēja Zaudējumu atlīdzināšanas likums, kurā iepriekš bija noteiktas personas tiesības prasīt kaitējuma atlīdzinājumu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Atlīdzināšanas likumā ietverts regulējums, kurā konkretizētas Satversmes 92. panta trešajā teikumā ietvertās personas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par zaudējumiem un nemantisko kaitējumu, kas personai nodarīts kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ (*sal. sk. Satversmes tiesas 2020. gada 7. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2019-21-01 10.1. punktu*).

Apstrīdētā norma nosaka pārejas periodu, kurā tiesības uz zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu var īstenot personas, kurām šīs tiesības radušās laikā, kad bija spēkā Zaudējumu atlīdzināšanas likumā noteiktais regulējums kaitējuma atlīdzinājuma pieprasīšanai.

10.1. Izskatot lietu, kas ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības, būtiska nozīme ir piešķirama tieši lietas faktiskajiem apstākļiem, kuros apstrīdētā norma

ir aizskārusi pieteikuma iesniedzēja pamattiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 12. punktu*). Vienlaikus Satversmes tiesai ir jāvērtē arī visu to personu situācija, kuras atrodas apstākļos, kas ir vienādi un salīdzināmi ar konstitucionālās sūdzības iesniedzēja apstākļiem. Tāpat tiesai ir jānodrošina lietas vispusīga un objektīva izskatīšana, kā arī procesuālā ekonomija un tādas tiesību sistēmas pastāvēšana, kurā pēc iespējas pilnīgāk un aptverošāk tiek novērsts Satversmei neatbilstošs regulējums.

Precizējot lietas izskatīšanas robežas, Satversmes tiesai jāvērtē tas, vai tiek ievēroti tiesas procesa principi. Satversmes tiesas process ir balstīts uz objektīvās izmeklēšanas principu. Pēc tam, kad ir ierosināta lieta, Satversmes tiesa izmanto ne vien lietas dalībnieku – pieteikuma iesniedzēja un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – iesniegtos argumentus un pierādījumus, bet šādus argumentus un pierādījumus meklē arī pati. Satversmes tiesas procesa jēga un būtība ir cieši saistīta ar tiesas aktīvo lomu lietas izspriešanai juridiski nozīmīgo apstākļu noskaidrošanā un pierādījumu vākšanā (*sk. arī Satversmes tiesas 2017. gada 24. novembra sprieduma lietā Nr. 2017-07-01 12.2. punktu*).

Tā kā apstrīdētā norma regulē gan zaudējumu, gan nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma jautājumus, nepieciešams precizēt, kādā apjomā izvērtējama tās satversmība.

10.2. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, ciktāl tā attiecas uz nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

No lietas materiāliem izriet, ka Saeima atbildes rakstu sniegusi par apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, ciktāl tā attiecas uz nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 128.–135. lp.*). Arī pieaicināto personu viedokļos apstrīdētās normas satversmība ir vērtēta šādā aspektā (*sk., piemēram, Tieslietu ministrijas viedokli un tiesībsarga viedokli lietas materiālu 5. sēj. 92.–95. lp. un 96.–103. lp.*).

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzināšana ir atšķirīga no zaudējumu atlīdzināšanas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 7. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2019-21-01*

10.2. punktu). Arī no Atlīdzināšanas likuma sistēmas izriet, ka zaudējumi un nemantiskais kaitējums pēc savas būtības ir atšķirīgi, tāpat kā to noteikšanas kārtība.

Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam, ciktāl apstrīdētā norma attiecas uz nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

10.3. Pieteikuma iesniedzējam kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats radies 2018. gada 18. janvārī, kad stājās spēkā Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmums (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 2. lp.*). Savukārt Atlīdzināšanas likums stājās spēkā 2018. gada 1. martā.

Saskaņā ar apstrīdēto normu pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās Pieteikuma iesniedzēja rīcībā bija četri mēneši un 18 dienas, lai viņš īstenotu savas tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu. Tomēr no apstrīdētās normas kopumā izriet, ka pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās termiņš, kurā personai, kam kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats radies ne vairāk kā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās, bija tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, varēja būt atšķirīgs. Proti, atkarībā no nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskā pamata rašanās brīža saskaņā ar apstrīdēto normu personai šo tiesību izmantošanai atvēlētais laiks varēja būt no vienas dienas līdz nepilniem sešiem mēnešiem.

Tiesību normu nevar izprast ārpus tās piemērošanas prakses un tiesību sistēmas, kurā tā funkcionē (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. jūnija sprieduma lietā Nr. 2012-26-03 12.1. punktu*). Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments savā judikatūrā ir noteicis, ka tām personām, kurām tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu radās vairāk nekā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās, ir tiesības prasīt šādu atlīdzinājumu sešus mēnešus no Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās (*sk., piemēram, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 27. septembra lēmumu lietā Nr. SKA-1499/2018 un 2018. gada 31. oktobra lēmumu lietā Nr. SKA-1533/2018*).

Lietā esošie materiāli ir pietiekami, lai izvērtētu apstrīdētās normas satversmību, ciktāl tā attiecas uz personas tiesībām prasīt nemantiskā kaitējuma

atlīdzinājumu, gan attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju, gan attiecībā uz ikvienu tādu personu, kura ietilpst apstrīdētās normas tvērumā un kurai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats radies ne vairāk kā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās.

Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs apstrīdētās normas satversmību attiecībā uz ikvienu personu, kurai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats radies ne vairāk kā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās.

11. Pieteikuma iesniedzējs lūdz izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajam no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajam tiesiskās paļāvības principam un Satversmes 92. panta trešajā teikumā ietvertajām tiesībām uz atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā.

Ja ir apstrīdēta tiesību normas atbilstība vairākām augstāka juridiska spēka tiesību normām, tad Satversmes tiesai, ņemot vērā izskatāmās lietas būtību, ir jānosaka efektīvākā pieeja šīs atbilstības izvērtēšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-35-03 8. punktu*).

11.1. Satversmes 92. panta trešais teikums nosaka: “Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.”

Satversmes 92. panta trešais teikums ietver vispārēju taisnīgas tiesas garantiju – ja kādas personas tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses ir pārkāptas, tad personai ir tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu. Atbilstīgam atlīdzinājumam ir vairākas funkcijas – visupirms jau kompensācijas, samierināšanas, kā arī vispārējās un speciālās prevencijas funkcija. Minēto funkciju mērķis ir panākt efektīvu taisnīguma atjaunošanu un pamattiesību aizsardzību (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 6. jūnija sprieduma lietā Nr. 2011-21-01 6. un 11.1. punktu*). Satversmes 92. panta trešajā teikumā ietvertas personas tiesības uz pieeju tiesību aizsardzības līdzekļiem, kas efektīvi nodrošina personas tiesību aizsardzību un ļauj personai saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota

tiesību aizskāruma gadījumā (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 7. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2019-21-01 10.1. punktu*).

11.2. Satversmes 1. pants noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 1. panta tvērumā ietilpst no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātais tiesiskās paļāvības princips, kas aizsargā vienīgi tādas tiesības, uz kuru īstenošanu personai varēja rasties likumīga, pamatota un saprātīga paļāvība, kas ir minētā vispārējā tiesību principa kodols. Savukārt valstij ir pienākums savā darbībā šo principu ievērot (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 16.2. punktu*).

Tiesiskās paļāvības aizsardzība ir viens no tiesiskās drošības principa aspektiem un nodrošina tā pieprasīto stabilitāti. Tiesiskās paļāvības princips noteic, ka indivīds var paļauties uz to, ka valsts rīkojas tiesiski un konsekventi, savukārt valstij ir jāaizsargā tai dāvātā uzticēšanās. Tiesiskās paļāvības principa kā viena no vispārējiem tiesību principiem pastāvēšana ir saistīta ne tikai ar uzticēšanos valsts varai, bet arī ar tiesību normu adresātu rīcības brīvības īstenošanas iespējām. Tiesiskajam regulējumam ir jābūt pietiekami stabilam, lai indivīds, vadoties no tiesību normām, varētu pieņemt ne tikai īstermiņa lēmumus, bet arī ilgtermiņā plānot savu nākotni (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2004. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-03-01 9.2. punktu un 2019. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-22-01 24. punktu*).

11.3. Izvērtējot kādas tiesību normas atbilstību no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajiem vispārējiem tiesību principiem, kas ietilpst Satversmes 1. panta tvērumā, jāņem vērā tas, ka šo principu izpaušme dažādās tiesību jomās var atšķirties. Arī apstrīdētās normas raksturs, saikne ar citām Satversmes normām un vieta tiesību sistēmā ietekmē Satversmes tiesas īstenoto kontroli (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 16.3. punktu*).

Satversmes tiesa secina, ka izskatāmajā lietā pamatjautājums ir šāds – vai personai, kurai tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu

radušās Zaudējumu atlīdzināšanas likuma spēkā esības laikā un ne vairāk kā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma stāšanās spēkā, tiek nodrošināta tiesiskās paļāvības principam atbilstoša pāreja uz jauno tiesisko regulējumu. Tādējādi tiesiskās paļāvības princips izskatāmajā lietā ir cieši saistīts ar personas tiesībām uz atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā. Tāpēc izskatāmajā lietā ir vērtējams tas, kā likumdevējs nodrošinājis personas tiesisko paļāvību uz Satversmes 92. panta trešajā teikumā ietvertajām tiesībām saņemt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā.

Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam to kopsakarā.

12. Nedz Satversmes 1. pants, nedz 92. panta trešais teikums neliedz likumdevējam grozīt regulējumu, kas ietekmē personas tiesības uz atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu. Likumdevējam ir tiesības pieņemt arī tāds grozījumus, kam ir tūlītējs spēks. Tātad ir pieļaujama pieņemtā tiesiskā regulējuma attiecināšana arī uz tādām tiesiskajām attiecībām, kuras bijušas ievadītas pirms šā tiesiskā regulējuma spēkā stāšanās un tā spēkā stāšanās laikā turpinās. Tomēr likumdevējam, pieņemot tiesību normu, vienmēr ir jāpārlicinās par tās ietekmi uz pastāvošajām tiesiskajām attiecībām. Būtiski ir tas, lai šādā gadījumā likumdevējs nosaka saudzējošu pārejas periodu vai pienācīgu kompensāciju (*sal. sk. arī Satversmes tiesas 2015. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-31-01 9.2. punktu un 2019. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-22-01 24. punktu*).

Demokrātiskā tiesiskā valstī, izdarot grozījumus normatīvajos aktos, to izdevējam ir pienākums vispusīgi un pilnvērtīgi apsvērt un paredzēt saudzējošu pāreju uz jauno tiesisko regulējumu. Šādos gadījumos, ja tas nepieciešams, ir jānosaka arī saprātīgi termiņi jauno prasību izpildei. Tādā veidā tiktu nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp personu tiesisko paļāvību un sabiedrības gūto labumu (*sal. sk. arī Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 20.3. punktu*).

Lai izvērtētu apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam un Satversmes 92. panta trešajā teikumā ietvertajām tiesībām uz atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, Satversmes tiesai jānoskaidro:

1) vai personai bija radusies tiesiskā paļāvība uz tiesību prasīt atbilstīga nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma saglabāšanu vai īstenošanu;

2) vai likumdevējs ir nodrošinājis saprātīgu līdzsvaru starp personas tiesisko paļāvību uz to, ka tā varēs prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, un sabiedrības interesēm.

13. Lai noskaidrotu, vai Pieteikuma iesniedzējam ir radusies tiesiskā paļāvība uz tiesību prasīt atbilstīga nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma saglabāšanu vai īstenošanu, Satversmes tiesai jāizvērtē tas, vai personas paļaušanās uz tiesību normu ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties (*sal. sk. Satversmes tiesas 2010. gada 15. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2009-88-01 15. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka ar apstrīdēto normu ir būtiski ietekmēta viņa tiesiskā paļāvība uz tiesībām prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu. Brīdī, kad Pieteikuma iesniedzējam radās tiesības uz atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, proti, 2018. gada 18. janvārī, Pieteikuma iesniedzēja tiesības esot regulējis Zaudējumu atlīdzināšanas likums un attiecīgi no tā izrietējis nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma pieprasīšanas termiņš (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 9.–10. lp.*).

Saeima piekrīt, ka pēc apstrīdētās normas spēkā stāšanās tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu ir īstenojamas īsākā laikā, nekā to paredzēja iepriekš spēkā bijušais regulējums (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 133. lp.*). Attiecībā uz nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 5. panta trešā daļa paredzēja to, ka personai ir tiesības celt šādu prasību civilprocesuālā kārtībā. Atbilstoši tolaik spēkā bijušajam regulējumam personai bija tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu Civillikuma

1895. pantā paredzētajā 10 gadu noilguma termiņā (*sk. arī Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 27. septembra lēmuma lietā Nr. SKA-1499/2020 4. punktu*). Turklāt šāds regulējums tiesību sistēmā pastāvēja un bija nemainīgs gandrīz 20 gadus.

Atlīdzināšanas likums stājās spēkā 2018. gada 1. martā. Tā 20. pantā ir noteikts, ka privātpersona iesniegumu par kaitējuma atlīdzinājumu iesniedz sešu mēnešu laikā no šajā likumā noteikto tiesisko pamatu rašanās. Savukārt apstrīdētajā normā tika ietverts pārejas regulējums, nosakot, ka tām personām, kurām tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu radušās pirms šā likuma spēkā stāšanās, ir tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu sešu mēnešu laikā no šā atlīdzinājuma tiesiskā pamata rašanās brīža.

Satversmes tiesa secina, ka Pieteikuma iesniedzējam bija radusies likumīga, pamatota un saprātīga, Zaudējumu atlīdzināšanas likuma regulējumā balstīta tiesiskā paļāvība uz to, ka viņam būs tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu atbilstoši Civillikumā noteiktajam noilguma regulējumam. Zaudējumu atlīdzināšanas likuma tiesiskais regulējums bija pietiekami noteikts un nemainīgs, lai Pieteikuma iesniedzējs varētu tam uzticēties.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējam bija radusies tiesiskā paļāvība uz to, ka viņš savas tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu varēs īstenot Civillikumā noteiktajā noilguma termiņā.

14. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka likumdevējs nav nodrošinājis saudzīgu pāreju uz jauno normatīvo regulējumu. Vēl jo vairāk, likumdevējs vispār neesot ņēmis vērā apstrīdētās normas ietekmi uz personām, kurām tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu radušās pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 14. lp.*). Savukārt Saeima uzskata, ka apstrīdētā norma nodrošina saudzējošu pāreju uz jauno tiesisko regulējumu, nosakot saprātīgu periodu, kurā persona var īstenot tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 133. lp.*). Pieaicinātā persona *Mg. iur.* Agris Bitāns norāda, ka apstrīdētajā normā noteiktais termiņš ir nesamērīgi īss, jo tādējādi ne visas personas var iesniegt iesniegumu par

nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu un saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 106. lp.*). Savukārt *Dr. iur.* Māris Onževs norāda, ka ar apstrīdēto normu personām vispār nav noteikts nekāds pārejas periods savu tiesību īstenošanai, turklāt apstrīdētā norma esot piemērs, kas liecina par kvalitatīvas likumdošanas jaunrades trūkumu (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 115. lp.*).

Lai noteiktu tādu pārejas regulējumu, kas atbilst taisnīguma principam, demokrātiskā tiesiskā valstī likumdevējam ik reizi ir jāizvērtē iecerētā tiesiskā risinājuma ietekme gan uz sabiedrības interesēm, gan uz to personu tiesībām, kuru pamattiesības tiek aizskartas (*sal. sk. Satversmes tiesas 2018. gada 15. maija sprieduma lietā Nr. 2017-15-01 21.1. punktu*).

Tādējādi, lai izvērtētu, vai likumdevējs ir nodrošinājis saprātīgu līdzsvaru starp personas tiesisko paļāvību uz iespējām īstenot savas tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu noteiktā laikā un sabiedrības interesēm, Satversmes tiesai ir jāizvērtē:

- 1) kāds bija likumdevēja mērķis, pieņemot apstrīdēto normu;
- 2) vai likumdevējs, izvērtējot apstrīdētās normas ietekmi uz jau ievadītajām tiesiskajām attiecībām, ir paredzējis saudzējošu pāreju uz jauno regulējumu, nodrošinot personas tiesību uz atbilstīga nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma aizsardzību.

15. Ministru kabinets 2016. gada 16. maijā Saeimai iesniedza likumprojektu “Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums” (turpmāk – Likumprojekts). Tas izstrādāts ar mērķi pilnveidot iepriekšējo regulējumu kaitējuma atlīdzinājuma jomā, kā arī lai novērstu nepilnības, kas skar kaitējuma atlīdzināšanas terminoloģiju, procesu un apmēru. Tādējādi tiktu nodrošinātas vienlīdzīgas tiesības un iespējas saņemt atbilstošu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā, ievērojot arī to, ka gan lietas par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, gan lietas par zaudējumu atlīdzināšanu būtu jāskata pēc iespējas vienotā procesā (*sk. Likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumu (anotāciju)*).

Sākotnēji Likumprojektā tā pārejas noteikumu 2. punkts bija izteikts šādā redakcijā: privātpersona, kurai saskaņā ar šo likumu ir tiesības uz tāda kaitējuma atlīdzinājumu, kas tai nodarīts ar iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesisku vai nepamatotu rīcību līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai un par kura atlīdzināšanu nav ierosināta tiesvedība vispārējās jurisdikcijas tiesā, iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu iesniedz gada laikā pēc šā likuma stāšanās spēkā. Tādējādi bija paredzēts, ka kaitējuma atlīdzinājuma pieprasīšanas termiņš ir viens gads un tas skaitāms no Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās brīža (*sk. Likumprojektā ietvertu pārejas noteikumu 2. punktu tā sākotnējā redakcijā*).

Priekšlikumu izteikt apstrīdēto normu redakcijā, kādā tā ir spēkā šobrīd, pirms Likumprojekta trešā lasījuma iesniedza Saeimas Juridiskā komisija. Minētais priekšlikums tika atbalstīts Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas 2017. gada 13. jūnija sēdē. Šajā sēdē tika diskutēts arī par brīdi, no kura būtu skaitāms kaitējuma atlīdzinājuma pieprasīšanas termiņš, lai novērstu situācijas, kad šāds termiņš pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās būtu dots arī personām, kurām atbilstoši iepriekš spēkā bijušajam regulējumam attiecīgās tiesības jau ir zudušas. Proti, tika norādīts, ka netiek atbalstīta Likumprojektā paredzētā pārejas noteikumu 2. punkta sākotnējā redakcija, jo, ja tāda tiktu pieņemta, tad ikviena persona, kurai kaut kad pirms pieciem gadiem bija nodarīts kaitējums, vēl gada laikā pēc jaunā likuma spēkā stāšanās varētu iesniegt prasījumu par šā kaitējuma atlīdzinājumu. Tāpēc termiņš tika sasaistīts ar kaitējuma rašanās brīdi (*sk. Saeimas Juridiskās komisijas 2017. gada 18. oktobra sēdes un Krimināltiesību politikas apakškomisijas 2017. gada 13. jūnija sēdes protokolus lietas materiālu 5. sēj. 10.–17. lp. un 77.–81. lp. un audioierakstus lietas materiālu 5. sēj.*). Tomēr no minētā izriet, ka likumdevējs pamatā ir vērtējis tikai to personu tiesības, kurām saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7. panta pirmo daļu bija tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību sešu mēnešu laikā no tiesiskā pamata rašanās brīža.

Savukārt termiņš, kādā personai pārejas periodā ir tiesības prasīt kaitējuma atlīdzinājumu, tika sasaistīts ar Atlīdzināšanas likuma 20. pantā noteikto sešu mēnešu termiņu, kas pēc Latvijas Pašvaldību savienības priekšlikuma pirms

Likumprojekta izskatīšanas trešajā lasījumā tika atbalstīts Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas un Saeimas Juridiskās komisijas sēdēs (*sk. Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas 2017. gada 28. marta sēdes un Saeimas Juridiskās komisijas 2017. gada 18. oktobra sēdes protokolus lietas materiālu 5. sēj. 64–67. lp. un 10.–17. lp.*). Tādējādi apstrīdētajā normā noteiktais sešu mēnešu termiņš ir vērsts uz tiesiskās stabilitātes nodrošināšanu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 133. lp.*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pārejas noteikumi ir normatīvā akta sastāvdaļa, kurā tiek īpaši reglamentēti dažādi šā normatīvā akta spēkā stāšanās un piemērošanas jautājumi kādā periodā. Pārejas noteikumi ir juridiskās metodes instruments, ar kura palīdzību normatīvā akta izdevējs citstarp var precizēt un grozīt tiesību normu tiesiskās sekas (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 10. janvāra sprieduma lietā Nr. 2010-18-01 14.4. punktu*).

Ikvienu normatīvā akta sagatavošanas un pieņemšanas procesā ir jāievēro labas likumdošanas princips; tas attiecas arī uz normatīvā tiesību akta daļu – pārejas noteikumiem (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. 2019-20-03 24. punktu*). Labas likumdošanas princips negarantē konkrētu vienai personai vai personu grupai vēlamu rezultātu, tomēr tā ievērošana ikvienam dod pārliecību par to, ka attiecīgais jautājums ir demokrātiski apspriests, proti, dažādi viedokļi ir pausti un analizēti, un ka dažādu tiesību un likumīgo interešu sadursmes gadījumā labākais iespējamais līdzsvars ir meklēts, ievērojot Satversmē ietvertās vērtības un vispārējos tiesību principus (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 9.1.1. punktu*). No labas likumdošanas principa izriet, ka likumdevējs, nosakot pārejas noteikumus, pārliecinās par to ietekmi uz jau pastāvošajām tiesiskajām attiecībām un nodrošina personas un sabiedrības interešu mijiedarbību tieši pārejas periodā, kad personai ir jāpārkārto sava rīcība atbilstoši jaunajiem apstākļiem.

Likumdevējs, izmantojot savu rīcības brīvību pārejas noteikumu noteikšanā, ar apstrīdēto normu pēc būtības ir mēģinājis saglabāt un paredzēt tiesisko aizsardzību to personu tiesībām prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, kurām šīs tiesības bija radušās Zaudējumu atlīdzināšanas likuma

spēkā esības laikā, bet ne vairāk kā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās.

Līdz ar to likumdevējs nolūkā nodrošināt tiesisko stabilitāti ir apstrīdētajā normā noteicis pārejas periodu, kādā persona var īstenot savas tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

16. Saprātīgs pārejas periods ir viens no līdzekļiem, kā nodrošināt saudzējošu pāreju uz jauno regulējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2002-12-01 secinājumu daļas 2. punktu*). Pienākums paredzēt saprātīgu pārejas periodu ir nepieciešams galvenokārt tādēļ, ka persona, paļaujoties uz konkrētu normatīvo regulējumu un tajā ietvertajām tiesībām, ir iekārtojusi savu dzīvi, veidojusi nākotnes plānus, uzņēmusies saistības u. tml. Pārejas periods ir nepieciešams, lai persona varētu pārorientēties atbilstoši kārtībai, kas paredzēta jaunajā tiesiskajā regulējumā (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 25. punktu*).

Tiesiskās drošības princips uzliek valstij pienākumu nodrošināt tiesisko attiecību stabilitāti, kā arī ievērot tiesiskās paļāvības principu. Tiesiskās stabilitātes nodrošināšanai kalpo arī konkrētu procesuālo darbību veikšanai noteiktie termiņi (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2002-09-01 secinājumu daļas 1. punktu*).

Samērojot personas tiesisko paļāvību un sabiedrības interesi grozīt pastāvošo regulējumu, ir jāņem vērā līdzšinējā situācija un jāizvērtē, vai tā bijusi tiesiska vai prettiesiska, cik ilgi tā pastāvējusi, vai indivīds savu līdzšinējo pozīciju jau izmantojis, cik viegli vai grūti indivīdam ir pārorientēties uz jauno situāciju (*sk.: Levits E. Eiropas tiesību dimensija: tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principi Eiropas Savienības tiesībās. Grām.: Balodis R. (red.) Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā paļāvība. Valsts pārvalde. Business Jurisprudence. Rakstu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 44. lpp.*). Pārejas perioda noteikšana ir viens no veidiem, kā nodrošināt ar tūlītēju spēku laikā pieņemto tiesību normu tiesiskumu (*sk.: Onževs M. Tiesību normu laika aspekti*

tiesiskā un demokrātiskā valstī. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2016, 206. lpp.). Likumdevējam, nosakot saudzējošu pāreju uz jauno tiesisko regulējumu, ir vispusīgi un pilnvērtīgi jāapsver visu konkrētās tiesību normas tvērumā ietilpstošo personu situācija, izvērtējot personām jau esošo tiesību apjomu un nodrošinot šīm personām efektīvu tiesisko aizsardzību vai arī pamatojot, kāpēc šāda aizsardzība nav jānodrošina.

Likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, no vienas puses, mēģināja aizsargāt personu tiesisko paļāvību uz to, ka tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, kuras tām radušās Zaudējumu atlīdzināšanas likuma spēkā esības laikā, šīs personas varēs īstenot arī pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās. Savukārt, no otras puses, likumdevējs vērtēja to, lai tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu no jauna nerastos tām personām, kuras šīs tiesības jau bija zaudējušas, un tādējādi centās nodrošināt tiesisko stabilitāti.

No apstrīdētās normas izriet, ka tā pieļauj gadījumus, kad pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās personai, kurai ir tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, šo tiesību izmantošanai tiek atvēlētas tikai dažas dienas. Proti, atkarībā no nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskā pamata rašanās brīža personai pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās var būt atvēlēts laiks no vienas dienas līdz nepilniem sešiem mēnešiem, lai tā pārplānotu savu rīcību uz jauno tiesisko regulējumu. Turklāt jāņem vērā, ka ir iespējamās arī tādas situācijas, kad nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskā pamata rašanās brīdi persona subjektīvi nemaz nevar ietekmēt.

No likumdošanas materiāliem un apstrīdētās normas satura neizriet, ka likumdevējs attiecībā uz nemantisko kaitējumu būtu vērtējis, cik ilgam vajadzētu būt tādām saprātīgam pārejas periodam, lai persona varētu savu rīcību pārplānot no 10 gadu termiņa uz daudz īsāku laiku (*sk. Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas 2017. gada 13. jūnija sēdes audioierakstu lietas materiālu 5. sēj.*).

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments savā judikatūrā ir norādījis, ka likumdevējs ar apstrīdēto normu nav aptvēris arī to personu tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, kurām šīs tiesības radušās vairāk nekā

sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās, un tāpēc atzinis, ka atbilstoši tiesiskās palāvības un samērīguma principiem šādas tiesības attiecīgajām personām var būt izmantojamas sešus mēnešus no Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 27. septembra lēmumu lietā Nr. SKA-1499/2018*).

Pārejas regulējuma jēgai un taisnīguma principam pretēja ir tāda situācija, ka personai, kurai radušās tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu saskaņā ar iepriekš spēkā bijušu regulējumu, pārejas periods tiek noteikts patvaļīgi, proti, šo tiesību izmantošanas termiņš ir padarīts atkarīgs no tādiem apstākļiem, kurus šī persona faktiski nevar ietekmēt. Atkarībā no kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskā pamata rašanās brīža šā termiņa ilgums var būt atšķirīgs – sākot no vienas dienas, ko nevar uzskatīt par saprātīgu periodu, kurā personai būtu iespējams pārplānot savu rīcību atbilstoši jaunajai tiesiskajai kārtībai, līdz nepilniem sešiem mēnešiem. Tādējādi apstrīdētās normas tvērumā ietilpstošajām personām netiek nodrošinātas vienlīdzīgas savu tiesību aizsardzības iespējas.

Līdz ar to Satversmes tiesa secina, ka likumdevējs, nosakot periodu pārejai uz jauno tiesisko regulējumu, nav vispusīgi un pilnvērtīgi pārlicinājies par apstrīdētās normas ietekmi uz jau pastāvošajām tiesiskajām attiecībām. Tādējādi šis regulējums neatbilst tiesiskās palāvības principam un nenodrošina personas tiesību uz atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma aizsardzību. Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās palāvības principam un Satversmes 92. panta trešajam teikumam neatbilst tāda situācija, ka personas tiesiskais stāvoklis bez īpaša pamatojuma vai izvērtējuma tiek pasliktināts, tai nenodrošinot saudzējošu pāreju uz jauno tiesisko regulējumu un tādējādi liedzot īstenot tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu saprātīgā pārejas periodā. Šāda situācija nav attaisnojama ar sabiedrības interesi nodrošināt tiesisko stabilitāti.

Līdz ar to apstrīdētā norma, ciktāl tā attiecas uz tiesībām prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu tad, ja tā tiesiskais pamats radies ne vairāk kā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās, neatbilst Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās palāvības principam un 92. panta trešajam teikumam.

17. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta trešo daļu tiesību norma, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31. panta 11. punktu Satversmes tiesa var spriedumā norādīt brīdi, ar kuru zaudē spēku apstrīdētā tiesību norma, kas atzīta par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, lemjot par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku, pēc konstitucionālās sūdzības ierosinātā lietā jāņem vērā tas, ka tiesas uzdevums ir pēc iespējas novērst personas pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 25. punktu*). Turklāt tiesai jāgādā arī par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētā norma zaudē spēku, neradītu jaunus Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumus, kā arī nenodarītu būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm (*sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 26. punktu un 2015. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-13-01 22. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs ir lūdzis atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no tās spēkā stāšanās brīža. Apstrīdētās normas atzīšana par spēkā neesošu no tās spēkā stāšanās brīža ir vienīgā iespēja aizsargāt viņa pamattiesības. Taču nevar izslēgt iespējamību, ka apstrīdētā norma vēl kādai personai ir aizskārusi Satversmes 1. pantā ietvertās tiesības uz tiesiskās palāvības aizsardzību un 92. panta trešajā teikumā ietvertās tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu. Tāpēc apstrīdētā norma attiecībā uz ikvienu personu, kura vērsusies lēmējinstādē, bet kurai, pamatojoties uz apstrīdēto normu, nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums ir atteikts, jo ir nokavēts termiņš prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, ja tā tiesiskais pamats radies ne vairāk kā sešus mēnešus pirms Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās, zaudē spēku no tās spēkā stāšanās brīža.

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments ir norādījis, ka sešu mēnešu termiņš būtu uzskatāms par pilnībā pietiekamu, lai persona pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās varētu pārorientēties uz jauno tiesisko

kārtību (sk. *Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 27. septembra lēmuma lietā Nr. SKA-1499/2018 10. punktu*). Lai nodrošinātu Satversmes 1. pantā ietvertu tiesiskās palāvības aizsardzību un 92. panta trešajā teikumā ietvertās personu tiesības prasīt atbilstīgu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, apstrīdētā norma ir jāpiemēro atbilstoši Atlīdzināšanas likuma sistēmai, nosakot, ka iepriekš minētajām personām bija tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu sešus mēnešus pēc Atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

1. Atzīt Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma pārejas noteikumu 2. punktu, ciktāl tas noteic tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta trešajam teikumam un spēkā neesošu no tā spēkā stāšanās brīža attiecībā uz personām, kurām nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats radies ne vairāk kā sešus mēnešus pirms šā likuma spēkā stāšanās, kuras vērsušās lēmējietādē un kurām ir atteikts atlīdzināt nemantisko kaitējumu, jo ir nokavēts termiņš.

2. Attiecībā uz personām, kurām nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats radies ne vairāk kā sešus mēnešus pirms Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās, kuras vērsušās lēmējietādē un kurām ir atteikts atlīdzināt nemantisko kaitējumu, jo ir nokavēts termiņš, Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma pārejas noteikumu 2. punkts, ciktāl tas noteic tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, ir piemērojams, nosakot, ka šim

personām bija tiesības prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu sešus mēnešus pēc šā likuma spēkā stāšanās.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

Sanita Osipova